

Studijski komitet C-5:

Tržište električne energije i deregulacija

**REGULATORNI ASPEKTI PREDLOGA ZA
USPOSTAVLJANJE REGIONALNOG TRŽIŠTA ZA
BALANSNU ENERGIJU U JUGOISTOČNOJ EVROPI**

Nenad Stefanović

Nikola Radovanović

Agencija za energetiku Republike Srbije (AERS)

28. savetovanje juko cigré

Vrnjačka Banja, 30.09.-05.10.2007.

Sadržaj

Prezentacija sadrži:

- **Saradnja između TSO i Regulatora u JIE na predlogu RBM**
- **Regulatorni aspekti predloga za RBM**
- **Regulatorni komentari oko primene RBM**
 - **Mehanizam za RBM (tehnička opravdanost)**
 - **Definicija prekograničnih prenosnih kapaciteta za RBM**
 - **Vremenski okvir za alokaciju prenosnih kapaciteta i RBM**
 - **Pravna pitanja**
 - **Uticaji RBM**
 - **Krajnji cilj**
- **Zaključci, dalje akcije i odgovori na pitanja recenzenta**

Saradnja između TSO i Regulatora u JIE u vezi sa predlogom za RBM

- Predlog za RBM su razvili TSO u JIE
- TSO JIE su predstavili predlog za RBM u okviru 8. i 9. Atinskog Forumu
- Po zaključcima 8. i 9. AF zahtevano je da TSO JIE rade na daljem usavršavanju predloga za RBM uz aktivno uključivanje Regulatora JIE u proces stvaranja RBM
- Predlog RBM je predstavljen Regulatorima u okviru zajedničke radionice u februaru 2007, u Atini
- Regulatori JIE su predstavili dva dokumenta na 10. AF koji su sadržali regulatorne aspekte predloga RBM (April 2007):
 - ECRB/SETSO BM SG Draft Common Position Paper on the SEE RBM (izrađen i odobren od strane članova ECRB EWG)
 - ECRB EWG Draft Discussion Paper on SETSO BM SG/SEETEC Proposal on the proposed SEE RBM Mechanism (koji sadrži detaljne regulatorne komentare članova ECRB EWG na mehanizam RBM)

Doprinos Regulatora predlogu RBM

- Regulatorni aspekti predloga RBM:
 - Opšte primedbe
 - Efikasnost predloga RBM
 - Koegzistencija RBM i nacionalnih balansnih mehanizama
 - Tretman prekograničnih prenosnih kapaciteta
 - Prepreke za primenu RBM (Harmonizacija pravnih i tehničkih zahteva)
 - Konačna razrada
 - Troškovi TSO po pitanju RBM
 - Centralizovana Kancelarija za RBM
 - Određene ograde i kritička analiza predloga za RBM
 - Zaključci, dalje aktivnosti i regulatorne preporuke

Krajni cilj RBM

- Regulatori JIE uvažavaju napore TSO JIE za stvaranje predloga RBM u JIE
- Zasnovan na TSO konceptu, konačni cilj RBM je:
 - Povećati margine balansnih izvora za TSO u JIE
 - TSO mogu nabaviti balansnu energiju (BE) u kratkom periodu i to po kompetitivnim tržišnim cenama
 - Pružiti pomoć TSO da obezbede neophodnu tercijarnu rezervu (brzu i sporu) na lak način (havarijska energija)
 - Obezbediti pouzdan i siguran rad elektroenergetskog sistema
 - Smanjiti troškove TSO za nabavku BE
 - Pružiti priliku učesnicima na nacionalnom tržištu električne energije da ponude svoje kratkoročne viškove električne energije preko TSO/BETSEE internet platforme, po nižim cenama

Regulatorni aspekti primene RBM: Nacionalna balansna tržišta protiv Regionalnog BM

- Koegzistencija nacionalnih balansnih mehanizama i RBM
 - TSO treba da zadrži dugoročne ugovore za balansnu energiju (rezervacija proizvodnog kapaciteta/snage)
 - RBM/BETSEE predstavlja aktuelno stanje ponuda učesnika na tržištu električne energije za balansnu energiju, koje zavise od trenutne situacije, a koja se predstavlja na internet platformu BETSEE
 - Samo primena RBM ne može biti pouzdan izvor za BE za potrebe TSO na kontinualnoj osnovi
 - Regulatorna obaveza je da proverava da li TSO kupuje BE po najnižoj tržišnoj ceni, a obaveza TSO je da izabere ponudu za BE po najnižoj ceni
 - RBM je zasnovan na dobrovoljnoj osnovi
-

Regulatorni aspekti primene RBM: Prekogranični prenosni kapaciteti za RBM

- Rezidualni prekogranični prenosni kapaciteti su raspoloživi za RBM – to su preostali prenosni kapaciteti, koji nisu potrebni nijednom učesniku na tržištu, neposredno pre odvijanja transakcija u realnom vremenu, tako da nemaju nikakvu vrednost – dakle, slobodni su za upotrebu i besplatni za RBM
- Rezidualni prekogranični prenosni kapaciteti se dodeljuju učestvujućim TSO na RBM po principu “first come-first serve”
- Treba obezbediti da TSO ne deluje kao “trgovac” i tako pravi profite izvan sistema (kao posrednik između učesnika na tržištu i drugih TSO)
- Ovo je moguće postići kroz blisku saradnju učestvujućih regulatornih vlasti

Regulatorni aspekti primene RBM: Vremenski okviri za prekogranične prenosne kapacitete i RBM

- Sadašnja situacija: prenosni kapaciteti se dodeljuju na mesečnom nivou u JIE (za većinu TSO u JIE), nasuprot, BE se koristi u realnom vremenu
- Kako će RBM omogućiti da istovremeno tretira mesečne alokacije prenosnih kapaciteta i detektuje rezidualne slobodne prenosne kapacitete na unutar-dnevnom nivou?
- Nisu harmonizovane procedure alokacije prenosnih kapaciteta (za RBM i mesečne alokacije)
- Ovo je moguće samo ukoliko se uspostavi funkcionalni i brzi softver za automatsku proveru trgovačkih planova i nominovanih transakcija nakon harmonizovanih rokova za prijavu (gate closure), na dnevnom i unutar-dnevnom nivou za ceo region JIE. To je prioritetan uslov za razmatranje mogućnosti primene RBM u ovom trenutku

Regulatorni aspekti primene RBM:

Pravna pitanja

- Radi ostvarenja balansnih ciljeva, nacionalno zakonodavstvo treba da ukloni ograničenja i omogući TSO da kupuju/prodaju električnu energiju na RBM i da razmenjuju potrebne informacije
- Potrebno je sprovesti sveobuhvatni benčmarking (uporedni pregled) zakonodavstava, uključujući analizu tržišnih pravila, kako bi se ocenila izvodljivost primene RBM
- Potrebno je razmotriti dalji razvoj RBM i njegovog uklapanja u okviru postojećeg i budućeg koncepta regionalnog tržišta električne energije u JIE
- Posledice dobrovoljne prirode predloženog RBM treba dodatno ispitati kako bi se obezbedilo da prekogranični prenosni kapaciteti budu maksimizirani na unutar-dnevnom vremenskom okviru

Regulatorni aspekti primene RBM:

Utici RBM

- Možda će postojati potreba da se nacionalne regulative razvijaju ili prilagode kako bi bile u mogućnosti da se bave odnosima između TSO i lokalnih balansnih strana koje učestvuju na RBM
- Tehničkim i regulatornim okvirom je potrebno obezbediti kompatibilnost između RBM na **međunarodnom i lokalnom/nacionalnom** nivou
- Ponašanje TSO na RBM treba da bude jasno i transparentno u pogledu drugih partnera. Regulatorni okvir treba da spreči svaku moguću zloupotrebu RBM za trgovinu električne energije.
- Uticaj RBM na lokalna tržišta ili obračun debelansa treba da budu predmet regulatorne kontrole
- Učešće lokalnih proizvođača na RBM ne smeju ni na koji način da utiču na cenu balansne energije

Regulatorni aspekti primene RBM: Centralizovana Kancelarija za RBM

- Regulatorna mora da garantuje nepostojanje diskriminacije između TSO i trgovaca po pitanju njihovog pristupa unutar-dnevnim prekograničnim kapacitetima
- Čak i ako po ovom mehanizmu postoje troškovi TSO za usluge, bilo koje dodatne nadoknade nisu prihvatljive, jer su oni deo osnovnih aktivnosti TSO, pokrivenih tarifama
- Nije potvrđeno da li je potrebno postojanje Centralizovane Kancelarije za RBM? Kakva bi bila uloga ECRB prema ovoj kancelariji?
- Koji entitet bi sprovodio ulogu medijatora za RBM na Internetu? Da li je za to potrebna Centralizovana Kancelarija za RBM?
- Host za web site BETSEE za RBM; Zaduženja bi bila: stalna provera procedure licitacija, funkcionisanje softvera za izvršene transakcije BE; evidencija plaćanja (uplate/isplate); posebni ugovori na osnovu kojih bi transakcije za BE bile slate TSO, itd.

Regulatorni zaključci i sledeći koraci

- Potrebno je da se razvije regionalni softver za automatsko sravnjivanje planova pomoću koga bi se dobijali rezidualni prenosni kapaciteti dan-unapred, nakon komercijalnih nominacija (harmonizacije rokova za dostavu nominacija/gate closures)
- Dalja razrada koegzistencije RBM i nacionalnih balansnih mehanizama
- Pristup korak po korak u uvođenju RBM
- Potreban je sveobuhvatni benčmarking zakonodavstava za ocenu izvodljivosti primene RBM u zemljama JIE
- Dosadašnja iskustva u EU po pitanju primene regionalnog tržišta balansne energije
- Dodatna organizaciona pitanja: potreba za Centralizovanom Kancelarijom za RBM, odnosi sa ECRB?
- Predlog za tranzicioni period za RBM, kroz Dry-run, kako bi se steklo iskustvo, definisale prepreke i tako dalo vremena za uvežbavanje i pripremu svakog sistema za potpunu primenu RBM

Odgovori na pitanja recenzenta (1)

1. Ako postoje, koje su osnovne pravno-regulatorne prepreke za praktičnu primenu Regionalnog Balansnog Mehanizma kako je sada zamišljen od strane SETSO-ove podgrupe za Balansno tržište? Kako regulatori (ECRB) mogu da pomognu da se ove prepreke otklone?
 - U pripremi je upitnik koji će biti poslat svim regulatorima na popunjavanje u vezi sa mogućnostima nacionalnih zakonodavstava da podrže RBM. Dok se ne sagleda priroda RBM (platforma TSO ili mehanizam pod okriljem Energetske zajednice odlukom Ministarskog saveta) nije moguće dati jasan odgovor na ovo pitanje.
2. Da li u nekim zemljama JIE postoji nacionalno zakonodavstvo koje na neki način onemogućava učešće te zemlje/TSO-a u regionalnom balansnom mehanizmu? Koje su to zemlje i kako se nacionalno zakonodavstvo može prilagoditi u cilju omogućavanja učešća na RBM?
 - Ovo će biti sagledano pošto se dobiju odgovori na prethodni upitnik. Prerano je govoriti o takvim detaljima, tj. dok se ne formira konačan predlog za RBM.

Odgovori na pitanja recenzenata (2)

3. Koji su mehanizmi regulatorne kontrole da se učešće na RBM od strane TSO-a ne upotrebljava u smislu trgovine ili preprodaje električne energije, već da se isključivo vrši usluga prosleđivanja ponuda učesnika na nacionalnom tržištu električne energije drugim TSO-ovima u regionu JIE koji učestvuju u RBM?
- To su već postojeći mehanizmi u okviru nadležnosti i zaduženja svakog nacionalnog regulatora, a ukoliko bi RBM postao mehanizam EZ, onda bi se razmotrila eventualna uloga ECRB u tome.
4. U svetlu prethodnog pitanja, da li postoje pravno-organizacione prepreke eventualnom objedinjavanju regionalnog balansnog tržišta i unutar-dnevnog komercijalnog tržišta električne energije u okviru istog mehanizma, budući da su oba tržišta vezana primarno za unutar-dnevni vremenski horizont?
- Bez obzira što RBM i buduće unutar-dnevno komercijalno tržište električne energije treba da se odvijaju u istom vremenskom horizontu, postoji osnovna razlika u njihovom cilju: RBM treba da obezbedi nabavku BE radi obezbeđivanja sigurnog rada EES, a učesnici na tržištu električne energije obavljaju komercijalnu delatnost kupovine i prodaje električne energije. Ima smisla objedinjavanje mehanizma za obe funkcije, ali uz njihovo prethodno oprezno razgraničenje.

Odgovori na komentar recenzenata

- Koji su to finansijski stimulansi za TSO da preuzme da obavlja dodatne poslove, tj. da participira u RBM (i time obavlja, izmedju ostalog, “poslove u vezi sa sakupljanjem ponuda i licitacija od nacionalnih učesnika na tržištu električne energije, kao i održavanja elektronskih komunikacija za potrebe RBM”, itd.) sa jasno priznatim ciljem smanjenja troškova balansiranja sistema, kada i na postojeći skuplji način (što autori posredno priznaju) “ispunjava svoju osnovnu funkciju nabavke balansne energije u cilju očuvanja stabilnosti elektroenergetskog sistema”?
- Ukoliko TSO uzme učešća u RBM, po zakonskoj obavezi da kupuje BE po najnižoj ceni, TSO treba da odabere nižu cenu, ukoliko je plasirana na RBM. Dok je na snazi cost-plus metod regulacije, TSO nema eksplicitne podsticaje da učestvuje u RBM. Kada bude uveden podsticajni metod regulacije, TSO će po definiciji imati razloga da konsultuje RBM, jer će imati razloga da sagledava svoje troškove i time pravi uštede.

Kontakt:

Nenad Stefanović

ECRB EWG Chairman

Viši stručni saradnik za električnu energiju

Agencija za energetiku Republike Srbije (AERS)

Terazije 5 / V

11000 Beograd-Srbija

Tel: 011 3037 253

Fax: 011 3225 780

E-mail: nenad.stefanovic@aers.org.yu

URL: www.aers.org.yu